

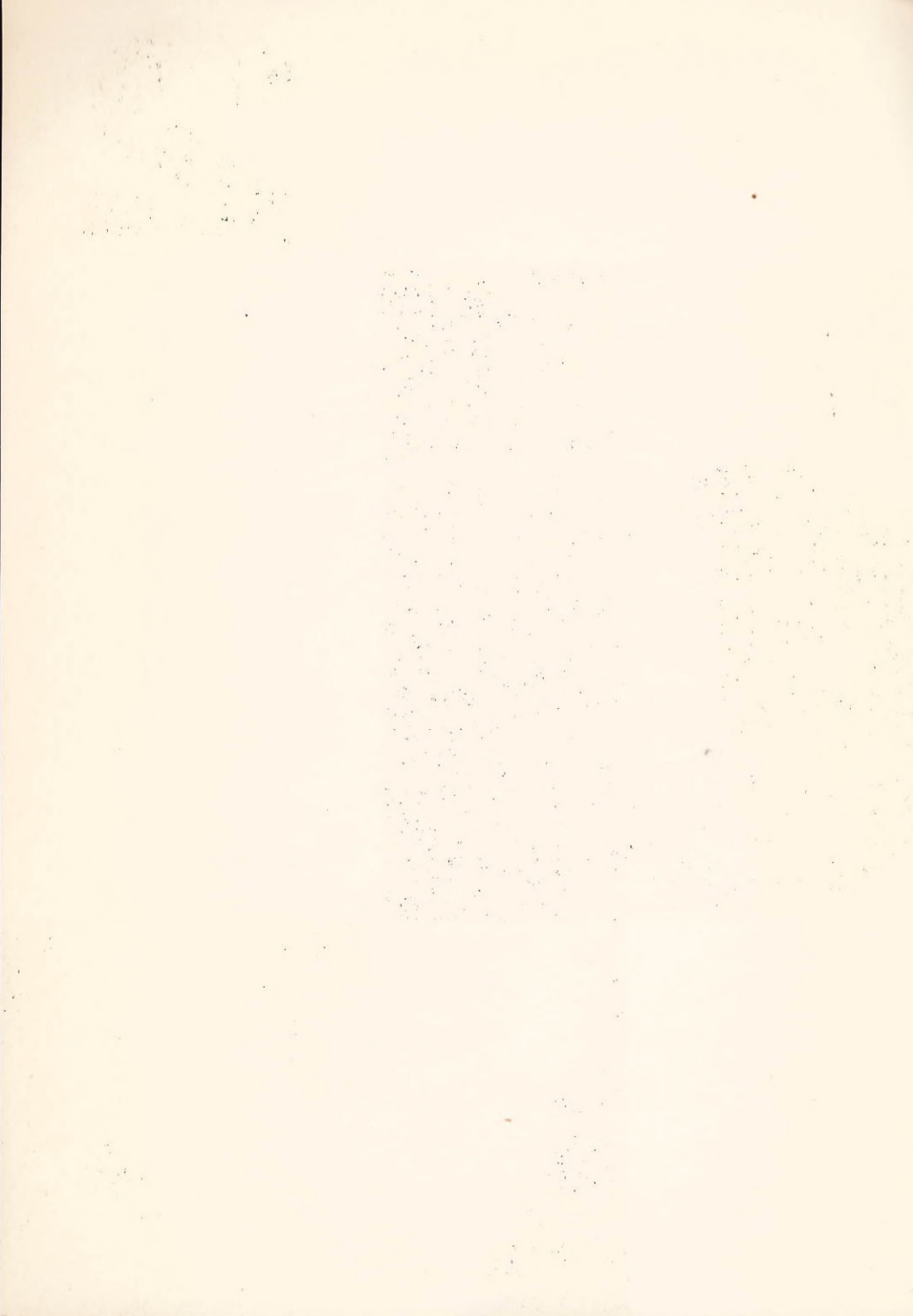
příloha

2

Praha 1973

Textová příloha DIVADELNÍ VÝCHOVY č II.

POHÁDKY BRATŘÍ ČAPKŮ

Vybrala a pro jeviště upravila

JITKA ČELECHOVSKÁ

Ústav pro kulturně výchovnou činnost - útvar zájmové
umělecké činnosti

P r a h a 1973

Josef Č a p e k : O VÁNOCÍCH, KTERÉ NECHTĚLY BÝT

2 kameloti

1 hlas z obecenstva

1 hlavní vypravěč

5 vypravěčů hrajících s novinami

/počet hlasů možno upravit dle potřeby/

1. kamelot: Zvláštní vydání! Zvláštní vydání! Letošní vánoce vážně ohroženy! Zklamání a pláč místo dětské radosti?
2. kamelot: Zvláštní vydání! Zvláštní vydání! Vánoce stávkují. Letos žádná pohoda pod vánočními stromky!
/Kameloti vbíhají hledištěm na scénu s výtisky novin, jejich výkřiky se posléze překrývají a tichnou za scénou./
1. vypravěč: Tak poslouchejte.
Byl jednou takový rok, nu, za nic ten celý rok nestál. Pánbůh ví, co to tehdy do lidí vlezlo, ale všichni byli v tom roce nějakí - mrzčí. Byli zlí, závistiví, jeden druhému nic dobrého neudělal, inu, nějaké mizerné to v tom roce na celém světě bylo.
2. vypr.: A děti - děti, ty zvlášť v tom roce byly nějaké špatné a protivné. Nechtěly se česat a mýt, nechtělo se jim chodit do školy, vybíraly si v jídle, byly hádavé a ubrečené, líné a nepořádné, nedávaly ve škole pozor, ošklivě psaly a špatně počítaly a dělaly do sešitů kaňky, nadávaly si a říkaly škaredá slova a zlobily rodiče, nu, vůbec tedy byly v tom roce náramně nevydařené.
3. vypr.: Moc špatně to tehdy na světě vypadalo a tak to bylo v lednu i v únoru, v březnu i v dubnu, v květnu a červnu, v červenci i v srpnu a ještě pak i v září, v říjnu i v listopadu a pořád to s těmi lidmi a dětmi nebylo lepší. A už tu byl prosinec a bylo to, zvlášť s těmi dětmi, ještě spíš horší.

4. vypr.: A tu se stalo, že si vánoce řekly: Tak vida, už je tu prosinec a v prosinci mají být vánoce. Ale lidé jsou nedobří a děti čím dále tím protivnější, ani se už dívat na to nemůžeme. Když je to letos s lidmi i dětmi na světě tak špatné, tak jim to za trest uděláme tak, že nepřijdeme, že žádné vánoce letos nebudeme. A tak si to ty vánoce umínily, že v tom roce nebudou.

Hlas z obecnstva: A jak to udělaly?

5. vypr.: Nu jak. Docela prostě: bylo to v novinách ...

1. a 2. kamelot: /vbíhají na scénu a rozdávají všem po výtisku novin./

Zvláštní vydání! Zvláštní vydání!

5. vypr.: Ty vánoce daly oznámení do novin: /čte ze svého výtisku:/

CTĚNÉMU OBECENSTVU! OZNAMUJEME, ŽE ZA PŘÍČINOU LIDSKÉ I DĚTSKÉ ŠPATNOSTI LETOS ŽÁDNÉ VÁNOCE NEBUDEME. S VEŠKEROU ÚCTOU VÁNOCE.

Ostatní vypravěči opakují polohlasně každý pro sebe znovu text oznámení a každý si v něm akcentuje jiné slovo, hlasy se překrývají v udiveném šumu, z něhož vždy vyplývá zdůrazněné slovo.

6. vypr.: Á panečku, tohle byla rána! Už několik dní před Štědrým dnem to začalo vypadat nějak divně. Sníh nebyl, žádné sánkování, na lyže ani pomyšlení, pořád jen přšelo, černo a samé bláto.

Hlas z obecnstva: Ano - a lidé se lekli, že?

1. vypr.: Ba ne, nic se nelekli. Takoví byli lidé v tom roce špatní, že se nelekli a řekli si:

2. vypr.: Nechť si...

3. vypr.: ...ať si žádné vánoce nepřijdou ...

4. vypr.: ...z toho my si nic neděláme.

Všichni: Však my si uděláme vánoce sami!

1. vypr.: A tak to také udělali. Nic si z toho nedělali, že vánoce nechtějí být,

2. vypr.: - a nakoupili si vánočních stromečků,
3. vypr.: - ověsili je stříbrem a cukrovím,
4. vypr.: - nakoupili všelijakých dáreků a dali je pod stromeček,
5. vypr.: - a strojili štědrovečerní večeře,
6. vypr.: - a dělali všechno tak, jako kdyby vánoce byly, ačkoli vánoce nechtěly být.

Hlas z obecnstva: Tak to přece nebylo těm vánocům nic platné, že nechtěly být, když si lidé udělali vánoce sami.

1. vypr.: Ba ne. Vánoce se na všechny ty přípravy dívaly zdálky a řekly si: Jen počkejte, však uvidíte, zda se vám to bez nás tak vydaří, jako kdybychom to byly my. A také že ano: tyhle vánoce, při kterých vánoce nechtěly být, dopadly v tom roce opravdu nějak nanicovatě.

Hlas z obecnstva: A jaké tedy byly?

1. vypr.: No, tak jen považte:
/Ostatní vypravěči se zatím rozptýlili po scéně, teď si každý rozevívá svoje noviny a ponuře z nich čte - s výrazem čtené zprávy, ale i osobní zkušenosti:/
2. vypr.: ZE SPOLEČNOSTI. Hospodyně zadělaly na vánočky, ale vánočky se jim pak rozbředly, že byly placaté jako rohožka přede dveřmi, nebo byly tuhé a brouskovaté jako mýdlo a jako gumová podešev
3. vypr.: A rybí polévka byla hořká a ryba navrchu spálená a uvnitř syrová a měla pětsetkrát víc kostiček než jindy
4. vypr.: A jablkový závin kuchařky dvakrát solily a nebyl vůbec k jídlu
5. vypr.: A krocán - do spíže vlezla kočka a ožrala na něm prsíčka, to nejlepší! ...
6. vypr.: A vánoční cukroví jim spadlo na zem a do škopíčku s vodou špinavou od podlahy, zrovna, když je nejlépe vypečené vyndávaly z trouby.

Hlas z obecnstva: Ale přece měly děti aspoň stromeček a dárky?!

1. vypr.: Měly. Ale také jak to dopadlo.

/Ostatní vypravěči se nyní shluknou do těsných skupinek a se stoupajícím vzrušením si navzájem citují další zprávy z novin./

2. vypr.: ČERNÁ KRONIKA. Svíčky na stromečku vůbec nechtěly svítit, jenom čmoudily a moc to smrdělo. Stromeček se překotil na zem a všechno se na něm rozbilo.

3. vypr.: Cukroví bylo štiplavé. Ořechy byly prázdné nebo červivé. Jablka byla uvnitř shnilá a pomeranče kyselejší než ocet.

Hlas z obecnstva: A co dárky?

1. vypr.: S dárky to také dopadlo špatně.

4. vypr.: Panenkám se hned odlepily vlásky, spadly jim hlavičky, odtrhla se ručička nebo nožička.

5. vypr.: U vlaků a aut se hned klukům rozlámala kolečka a nechtělo to jezdit.

6. vypr.: Děti si nedaly dobře pozor, zamotaly se a šláply si do nádobíčka, rozsedly si kuchyňky, pokojíčky a loutková divadla.

2. vypr.: Do knížek si umazanýma rukama nadělaly mastné skvrny.

3. vypr.: Nové šaty si pokecally inkoustem.

4. vypr.: Gumové míče jim hned praskly.

1. vypr.: Na každém dárku se něco pokazilo. A lidé a děti si řekli:

/Ostatní vypravěči teď skládají noviny a sdělují si navzájem následující věty, které se mohou částečně překrývat:/

2.-6. vypr.: To se nám ty vánoce nepovedly.

To nebyly žádné pořádné vánoce.

Za nic ty vánoce letos nestály.

Takovéhle vánoce jsme ještě nezažili.

Než takovéhle vánoce, to raději nic.

Všichni: Musíme se napřesrok polepšit!

Hlas z obecnstva: A polepšili se?

1. vypr.: Polepšili se.

Kameloti: /vbíhají opět sálem a vesele vyvolávají:/

Nééésem vám novinýýý! Nééésem vám novinýýý!

Vánoce jsou přede dveřmi!

Za pár dní už tu máme vánoce!

Véééselé vánoceéé.

Nééésem vám novinýýý

Nééésem vám novinýýý ...

/Kameloti se řadí na jevišti k ostatním účinkujícím./

Majitel hlasu z obecnstva: /Vyjde po kamelotech také na scénu a naléhavě, s obavou i nadějí opakuje svou otázku:/

Polepšili se?

1. vypr.: Polepšili. Lidé byli hodnější a děti také byly poslušnější a lepší,

Hlas: A vánoce?

1. vypr.: A na druhý rok se už vánoce na ně nezlobily a přišly a dopadlo to všechno dobře.

/Všichni se seřadí na rampu k finále./

5. vypr.: A od těch dob už přišly vánoce každý rok ...

6. vypr.: ...a vždycky na nich bylo mnoho pěkného, rok jak rok

Všichni: - pokud vy, děti, pamatujete.

Karel Č a p e k : POHÁDKA PTAČÍ

Vypravěč

Kos

Vrabec

Holub

Střízlík

Sejkorka

Vypravěč: Kdepak, děti, to vy nevíte, co si ptáci povídají. Oni si totiž vypravují lidským jazykem jenom časně zrána, při východu slunce, kdy vy ještě spíte. Později, za bílého dne, už nemají pokdy na mnoho řečí - to víte, to dá nějakou shánku, tady zobnout zrníčko, tam vyhrabat žížalu nebo tuhle čapnout ve vzduchu mouchu. Takový ptačí tatínek aby si ulítal křídla, zatímco ptačí maminka musí doma opatrovat děti. Proto si ptáci povídají jenom časně zrána, když otevrou ve svých hnízdech okna, vyloží peřinky k vyvětrání a vaří si snídani.

Kos: Brý ráno!

Vypr.: Křičí kos, co má hnízdo na borovici, na souseda vrabčáka, co bydlí v okapu;

Kos: Už je čas!

Vrabec: Víím, víím, víím,

Vypr.: povídá vrabec,

Vrabec: Už abych lít, kde bych něco štíp, štíp, štíp, aby bylo co jíst, víď?

Holub: Vskutku, vskutku,

Vypr.: brouká holub na střeše,

Holub: Jsou s tím starosti brachu. Málo zrní, málo zrní.

Vrabec: Tak, tak, To dělají ta auta, víš? Dokud bylo koní víc, bylo všude rozsypáno zrní, ale teď? Teď auto přeletí a nenechá po sobě nic, nic, nic!

Holub: Jen smrdí, jen smrdí. Zatrápený život, brrr! Raději praštit s tou rachotou, člověče. Co já se nakroužím a navrkám, a co za tu práci mám? Ani hrstku zrní.

To jsou hrozné poměry!

Vrabec: Myslíš, že vrabci jsou na tom líp? Já ti povím, kdybych tu neměl rodinu, já bych někam ulít.

Střízlík: Jako ten vrabec z Dejvic!

Vypr.: ozval se v houští střízlík.

Vrabec: Z Dejvic? Tam mám jednoho známého, jmenuje se Filip.

Střízlík: To není ten. Ten vrabec, co ulít, se jmenoval Pepík. Tak to vám byl takový ježatý vrabčák, ani se pořádně nemyl a nečesal a jenom celý den nadával: že prý je v Dejvicích nuda a otrava, a copak jiní ptáci, ti prý si na zimu letí na jih, takhle na Riviéru nebo do Egypta, jako špačci a čápi a vlaštovky a slavíci, jenom vrabec aby se po celý život dřel v Dejvicích. - A to já tak nenechám - , pokřikoval ten vrabec, co se jmenoval Pepík. - Když si může letět do Egypta taková vlaštovka, co bydlí na Růžku, proč bych tam, lidičky, neletěl já? A just tam poletím, abyste věděli, jen co si sbalím svůj kartáček na zuby a noční košili a pátku a míčky, abych tam mohl hrát tenis. Počkejte, jak já to každému v tenise natřu. Já už mám na to fortel a fintu - já budu dělat, jako bych vyhazoval míček, ale místo míče poletím já sám, a když po mně plácnou raketou, tak jim frknou neboli pláchnu, víš, víš, víš? A když je všechny porazím, ožením se s bohatou Američankou a pak si koupím Valdštejnský palác. A tam si udělám na střeše hnízdo. Ale ne z nějaké obyčejné slámy, ale z rýžové slámy a z mořské trávy a koňských žíní a veverčích ocásků, hečte! -

Tak se kasal ten vrabčák a každého rána povykoval, že má těch Dejvic už až po krk a že poletí na Riviéru.

Kos: A letěl?

Holub: Letěl?

Vrabec: Letěl?

Střízlík: Letěl. Hned zrána se pustil na jih. Jenže vrabci nikdy na jih nelítají a proto neznají tu pravou cestu. A ten vrabec Pepík neměl ani dost brků neboli peněz, aby mohl v hospodě přenocovat. To víte, vrabci jsou odjakživa proletáři, protože se po celý den jen tak proletají po střechách. Zkrátka, ten vrabec Pepík se dostal jen do Kardašovy Řečice a dál už nemohl. Neměl ani findu. Ještě byl rád, že mu vrabčí starosta v Kardašově Řečici přátelsky řekl: - Ty kujóne toulavá, ty budižkničemu, ty si myslíš, že v Kardašově Řečici máme dost koňských kobližek a kobyliců pro každého po budu, krajánka, vandrovního čili poběhlíka? Chceš-li, abychom ti povolili pobyt v Kardašově Řečici, tak nesmíš zobat na náměstí ani před hospodou ani na silnici, jako my starousedlíci, alébrž jenom za humny. A za byt se ti z moci ouřední vykazuje věchýtek slámy v kůlničce u popisného čísla padesát sedm. Tady podepiš ten konskripční list a syp, ať už tě nevidím! - A tak se stalo, že vrabec Pepík z Dejvic, místo aby letěl na Riviéru, zůstal v Kardašově Řečici.

Vrabec: A je tam podnes?

Holub: Podnes. Já tam mám tetičku a ta mi o něm povídala.

Prý se jenom posmívá kardašovořečickým vrabcům a povykuje: to prý je holá nuda a otrava, být vrabcem v Kardašově Řečici, ani tramvaj prý tam nemají jako v Dejvicích, ani tolik aut, ani hřiště Slavie a Sparty, no dočista nic. A že ho ani nenapadne, aby umřel dlouhou chvílí v Kardašově Řečici, on že má pozvání na Riviéru a že jen čeká, až mu dojdou z Dejvic peníze. A tolik toho napovídal o Dejvicích a Riviéře, že i v Kardašově Řečici začali vrabci věřit, že by jim bylo jinde líp, a proto si už nehledí svého zobání a jen čimčarují a povykují a reptají, jako to dělají vrabci všude na světě, a říkají: - Všude jinde líp, líp, líp! -

Sejkorka: Ba, ba...

Vypr.: ozvala se sejkorka sedící v modřínovém keři.

Sejkorka: Jsou takoví divní ptáci. Tuhle u Kolína, v takovém úrodném kraji, žila jedna vlaštovka a ta se dočetla v novinách, že u nás se dělá všechno špatně, ale zato v Americe, panečku, tam jsou jinačí filutové, co všechno dovedou a kdesi cosi. Tak si ta vlaštovka vzala do hlavy, že se do té Ameriky musí podívat. A jela tam.

Kos: A jak?

Vrabec, holub, střízlík: Jak? Jak? Jak?

Sejkorka: To nevím, nejspíš po lodi. A třeba také po vzducholodi. To si mohla udělat na břišku vzducholodi hnízdo neboli kabinu s takovým okýnkem, aby mohla vystrkovat hlavu a třeba i plivnout dolů. Zkrátka, za rok se zase vrátila, a říkala, že byla v Americe a tam že je všechno jinačí než u nás. Kdepak, to prý není srovnání, jaký tam je pokrok. Například ani žádní skřivani prý tam nejsou! A domy prý jsou tam tak strašně vysoké, že kdyby měl vrabec na střeše hnízdo a z toho hnízda by mu vypadlo vajíčko, že by to vajíčko padalo tak dlouho, než by dopadlo, že by se z něho cestou vylíhl mladý vrabec a dorostl by a oženil by se a měl by hromadu dětí a zestárl by a umřel by v požehnaném věku, takže by dolů na chodník místo vrabčího vajíčka dopadl starý mrtvý vrabec. Tak vysoké domy prý tam jsou!

A taky ta vlaštovka říkala, že v Americe se všechno staví z betonu a že ona se tomu naučila. Jen ať prý se přijdou všechny vlaštovky podívat, že ona jim ukáže, jak se staví vlaštovčí hnízdo z betonu a ne jen tak z bláta, jako to ty hloupé vlaštovky dělaly doposud.

Tak se vám sletěly vlaštovky až z Mnichova Hradiště

a Čáslavy a Přelouče, z Českého Brodu a z Nymburka, ba i ze Sobotky a Čelákovic. To bylo tolik vlaštovek, že pro ně lidi musili napnout sedmnáct tisíc tři sta čtyřicet devět metrů telefonního a telegrafního drátu, aby ty vlaštovky měly na čem sedět. A když byly všechny vlaštovky pohromadě, řekla ta americká vlaštovka: - Tak, dávejte, hoši a holky pozor, jak se v Americe stavějí domy neboli hnízda z betonu. To se nejdřív nanosí hromádka cementu. Potom se nanosí hromádka písku. Pak se na to naleje voda a udělá se taková kaše a z té kaše se staví moderní hnízdo. Ale když nemáte cement, tak si nebudete stavět hnízdo z betonu, ale jenom z malty. To se udělá kaše z vápna a písku, ale to vápno musí být zhašené. Nejdřív vám ukážu, jak se hasí vápno. - To řekla, a frnk, už letěla k novostavbě, co stavěli zedníci, pro nehašené vápno. Vzala zrnko vápna do zobáčku a frnk, už s ním letěla zpátky. Ale protože v zobáčku je vlhko, začalo se jí to vápno v puse hasit a syčet a pálit. Vlaštovka se lekla, upustila to zrníčko vápna a vykřikla: - Tak, teď už víte, jak se hasí vápno. Jej-danečku, to to pálí! Kryndapána, to to štípe! Kruciturci jejejeje šmankote ochochoch au lalala ouha krucinál jámine hu safra fujloty propánajána jemináčku ojej achich namoutě můj ty tondo uf panenka skákává krucifagot ouvej mami ójejkote echech lidičky brrr krucipísek ukuj propánečka sakulente óhoho ajaj krutiputi, tfuj, tfuj, tfuj ... tak takhle se hasí vápno! - Když ji ostatní vlaštovky slyšely tak tuze naříkat a lamentovat, ani nečekaly, co bude dál, zatřáslý ocáskem a letěly domů. - To by tak hrálo - , řekly si, - abychom si také tak spálily zobák! - A proto si vlaštovky podnes stavějí hnízda z bláta a ne z betonu, jak je tomu chtěla naučit ta vlaštovka z Ameriky.

Ale nic platno, lidičky, teď musím letět nakupovat.

Kos: Kmotro sejorko, když už poletíte na trh, kupte mi tam kilo žízal, ale pěkných dlouhých. Já na to dnes nemám pokdy, protože musím učit lítat svoje děti.

Sejorka: To vám ráda udělám. To já vím, co to dá práce naučit děti slušně lítat.

Kos: A že nevíte, kdo naučil nás ptáky lítat? Tak já vám to povím. Já to mám od karlštejnského havrana, co sem tehdy přilít, když byly ty velké mrazy. Ten havran je už sto let starý a slyšel to od svého dědečka, kterému to říkal jeho pradědeček, který to měl od prastrýčka své babičky z maminčiny strany, takže je to svatosvatá pravda.

Teda jak víte, někdy v noci je vidět, jak padá hvězda. Ale některá ta padající hvězda není žádná hvězda. Je to zlaté andělí vejce. A protože to vejce padá až z nebe, rozžhaví se tím velkým pádem a svítí jako oheň. A to je svatosvatá pravda, protože mně to říkal ten karlštejnský havran.

Jenže lidé těm andělím vejcím říkají jaksi jinak, nějak jako - metr nebo montér, mentor anebo motor, či jak.

Holub: Meteory.

Kos: Tak. A tehdy ještě ptáci neuměli lítat, ale běhali po zemi jako slepice. A když viděli padat z nebe takové andělí vejce, řekli si, že by je chtěli vysedět, aby viděli, co se z něho vylíhne za ptáka. A to je opravdická pravda, protože to tak říkal ten havran. Jednou za večera, zrovna o tom hovořili, když došla blízko za lesem - bums! spadlo z nebe zlaté a zářící vejce, jen to svištělo. Tu se tam všichni rozběhli, nejvíc vpředu čáp, protože má nejdelší nohy. A čáp to zlaté vejce našel a vzal je do rukou. Ale ono bylo tím pádem celé žhavé, takže si čáp popálil

obě ručičky, ale přece jen donesl to řeřavé vajíčko mezi ptáky. Potom honem hups! skočil do vody, aby si ochladil popálené ručičky. Proto se čápi od té doby brodí ve vodě, aby si chladili pařátky. To mně povídal ten havran.

Potom se přikolíbala divoká husa, aby to horoucí vejce vyseděla. Ale to vejce bylo ještě celé žhavé, takže si husa popálila břicho a musela skočit do rybníka, aby si to břicho ochladila. Proto husy podnes plavou břichem na vodě.

A tak přišel jeden ptáček za druhým a sedl si na to andělí vejce, aby je vyseděl.

Holub: Holub taky?

Vrabec: Vrabec taky?

Střízlík: Střízlík taky?

Kos: Taky. Všichni ptáci na světě na tom vejci seděli, aby je vyseděli. Jenom když řekli slepici, že je na ní řada, aby šla sedět, povídala slepice: - Jak? Jak? Copak, copak? Copak mám na to kdy? Já musím zobat. Kdepak, kdepak! To to to tak! To bych byla hlupák! - A nešla vysedět andělí vejce.

A když se všichni ptáci na tom zlatém vejci vystřídali, vyklubal se z něho boží anděl. A když se vylíhl, nezačal zobat ani pípat jako jiní ptáci, ale letěl rovnou k nebi a zpíval Aleluja Hosana! Potom řekl: - Ptáčkové, co vám mám za vaši lásku dát, že jste mě vyseděli? Za to budete ode dneška lítat jako andělé. Helejte, to musíte takhle zamávat křídly a šups, už to letí. Tak pozor: Jedna, dvě, tři! - A když řekl - tři - , začali všichni ptáci lítat a lítají až podnes. Jen slepice neumí lítat, protože nechtěla sedět na andělím vejci.

A to všechno je svatá pravda, protože to tak povídal karlštejnský havran.

Vrabec: Tak pozor - jedna - dvě -

Všichni: Tři!

Vypravěč: A tu všichni ptáčci potřásli ocáskem, mávli křídly a vzletěli, každý za svým zpěvem a svým životím, jak je tomu naučil boží anděl.

Karel Č a p e k : POHÁDKA TULÁCKÁ

Vypravěč /jeden až tři hlasy/

Tulák

Pán

Strážník

Soudce

Bílá vrána

Vypravěč: Tak vám byl jednou jeden chudý pán neboli člověk. On se vlastně jmenoval František Král, ale tak mu říkali jenom tehdy, když ho sebral strážník a dovedl ho na komisařství pro potulku, kde ho zapsali do takové tlusté knihy a nechali ho přespat na pryč-ně a ráno ho zase poslali dál. Na policii mu tedy říkali František Král, ale ostatní lidé ho jmenovali všelijak jinak: ten vandrák, ten šupák, ten tulák, ten pobuda, ten lajdák, ten otrapa, ten hadrník, ten trhan, ten obejda, ten lenoch, ten chudák, ten člověk, ten kdoví kdo, ten poběhlík, ten vošlapa, ten vagabund, ten darmošlap, ten budižkničemu, ten hlad, ten hunt, ten holota - a ještě mnoho jiných jmen mu dávali. Kdyby každé to názvisko platilo aspoň korunu, mohl si za ně koupit žluté boty a možná i klobouk, ale takhle si za to nekoupil nic a měl jenom to, co mu lidé dali. Když dostal kus chleba, snědl jej, a

když mu dali zlé slovo, tak je taky spolkl, takový měl hlad. A když nedostal nic, lehl si někde za plotem, přikryl se tmou a poprosil hvězdičky, aby daly pozor, aby mu nikdo neukradl čepici.

Tak ten chudák chodil po celém světě - byl až v Trutnově, kde jsou už Němci, a v Hradci Králové, a ve Skalicích, a dokonce až ve Vodolově a v Maršově a jiných dalekých městech celého světa.

Že ho lidé jmenovali tulák, trhan, pobuda a ještě všílíjak jinak, to už víte. Ale někdy mu také říkali, že je poberta, zloděj, dareba nebo raubíř, ale to mu zle křivdili. František Král nikdy nikomu nic nevzal, neukradl ani neštípl. Na mou víru, ani co by za nehet vlezlo. Právě proto, že byl tak poctivý, se nakonec dočkal veliké slávy. Ale o tom vám právě chci vyprávět.

Tak jednou stál ten tulák František na Podměstečku a přemýšlel, má-li si jít k Vlčkům pro housku nebo k starému panu Prouzovi pro rohlík. A tu jde podle něho vznešený pán, snad to byl nějaký cizí továrník nebo obchodník cestující a nese v ruce kožený kufřík. Najednou zafoukl vítr, shodil tomu pánovi klobouk a už jej kutálel po silnici.

Pán: Člověče, podržte mi to na chvíli,

Vypr.: křikl honem ten pán, a hodil tulákovi Františkovi ten kožený kufřík, a než bys řekl švec, už byl v prachu za kloboukem až někde u Sychrova.

Stojí tedy František Král s tím kufříkem v ruce a čeká, až se ten pán vrátí. Čeká půl hodiny, čeká hodinu, ale pán nikde. František si netroufá zaskočit ani pro tu housku, aby ho snad pán nemnul, až se vrátí pro kufřík. Čeká dvě hodiny, tři hodiny, pán se nevrací a už se dělá noc. Na nebi se třpytí hvězdičky, celé městečko spí stočeno jako kočka za kamny a div nepřeđe, jak

mu je dobře v peřinách. Ale tulák František ještě pořád stojí, trne, dívá se na hvězdičky a čeká, až se ten pán vrátí.

Zrovna tloukla půlnoc, když se za ním ozval strašný hlas:

Strážník: Co tu děláte?

Tulák: Čekám tu na jednoho cizího pána.

Stráž.: A co to máte v ruce?

Tulák: To je kufřík toho pána. Já mu jej mám podržet, co se vrátí.

Stráž.: A kde je ten pán?

Tulák: On jenom odběhl, aby chyt' svůj klobouk.

Stráž.: Hoho, to je podezřelý. Pojdte se mnou!

Tulák: To nejde. Já tady musím čekat.

Stráž.: Ve jménu zákona vás zatýkám.

Vypr.: A tu František Král pochopil, že je to pan Boura, strážník, a že tedy musí poslechnout. Podrbal se, vzdychl a šel s panem Bourou na komisařství. Tam ho zapsali do tlusté knihy a zavřeli do šatlavy. Ale ten kufřík zatím zamkli, až přijde ráno pan soudce. A ráno tedy přivedli tuláka před pana soudce.

Soudce: Ty budižkničemu, ty lajdáku, ty nanicdobrý, už jsi tady zas? Vždyť je to sotva měsíc, co jsme tě zavřeli pro potulku. Jéžíši, človíčku, s tebou máme kříž. Tak co, zas tě sebrali, že ses toulal?

Tulák: Ba ne, milostpane, tady pan Boura mě sebral, protože jsem stál.

Soudce: Tak vidíš, ty sloto, proč jsi stál? Kdybys nebyl stál, nebyli by tě sebrali. Ale slyším, že u tebe našli nějaký kufřík. Je to pravda?

Tulák: Prosím, milostpane, ten kufřík mi dal nějaký cizí pán.

Soudce: Hoho, toho cizího pána už známe. Když někdo něco ukradne, tak řekne, že to dostal od nějakého ci-

zího pána. Holenku, tím nás nenapálíš. A co je v tom kufříku?

Tulák: To nevím, na mou duši,

Vypr.: I otevřel pan rada kufřík a vyskočil překvapením.

Byly tam samé peníze. A když je přepočítal, bylo jich ..

Soudce: ... jeden milión tři sta šedesát sedm tisíc osm set patnáct korun devadesát dva haléře a krom toho kartáček na zuby.

Hrom do toho! Člověče, kdes to ukradl?

Tulák: Prosím, milostpane, to mi dal podržet ten cizí pán, co honil ten klobouk, co mu jej vzal vítr.

Soudce: I ty zloději zlodějská, copak si myslíš, že ti tohle věřím? To bych rád viděl, kdo by svěřil takovému otrhanci, jako jsi ty, jeden milión tři sta šedesát sedm tisíc osm set patnáct korun devadesát dva haléře a k tomu ještě kartáček na zuby. Marš do šatlavy! Však my už vyšetříme, komu jsi ten kufřík ukradl.

Vypr.: A tak se stalo, že zavřeli chudáka Františka do šatlavy na hrozně dlouhou dobu. Utekla zima a minulo jaro, a ještě pořád nenašli nikoho, kdo by se hlásil o ty peníze. A tak si páni od soudu i od policie už mysleli, že František Král, tulák bez přístřeší a bez stálého zaměstnání, vícekrátě trestaný a vůbec nezdoba daremná, někde zabil a zakopal neznámého pána a vzal mu ten kufřík s penězi.

A tak když uplynul rok a den, stál František Král před soudem pro vraždu neznámého pána a pro uloupení jednoho miliónu tří set šedesáti sedmi tisíc osmi set patnácti korun devadesáti dvou halířů a kartáčku na zuby. Šmankote, děti, na takovou věc je provaz!

Soudce: Ty šelmo, ty raubíři, ty prachmilióně, tak se u všech všudy přiznej, kdes toho pána zabil a zakopal. Bude se ti líp viset, když se přiznáš.

Tulák: Dyť já ho nezabil, milostpane, on jenom honil ten klobouk, a frnk, už byl v prachu. Letěl jako švec na jarmark a ten kufřík mně jako nechal v ruku.

Soudce: Inu, když tedy mermomocí chceš, pověsíme tě i bez přiznání. Pane Boura, tak toho zatvrzelého zločince s pomocí boží pověste.

Vypr.: Jen to dořekl, když se rozletěly dveře a v nich stál nějaký cizí pán, celý zaprášený a udýchaný.

Pán: Už se našel!

Soudce: Kdo se našel?

Pán: Ten klobouk. Lidi, to vám byla mela! Tak já jdu, je tomu rok, po Podměstečku, a najednou mně vítr sebere klobouk. Já hodím svůj kufřík ani nevím komu a šup, letím za kloboukem. Ale klobouk, neřád jeden vykutálený, se kutálí přes most k Sychrovu a za Sychrovem k Zálesí a ke Rtyni a přes Kostelec ke Zbečnicku a přes celý Hronov k Náchodu a tamudyma kolem na pruskou hranici. Já pořád za ním. Už jej skoro držím, ale na hranici mě chytne financ, a co prý tak utíkám. Jářku, že za kloboukem. Než jsem mu to vysvětlil, byl zase klobouk v prachu. Tak jsem se vyspal a pustil jsem se vám ráno za kloboukem do Pruska, na Levín a Chudobu, co je ta smradlavá voda ...

Soudce: Počkejte. Tady je soud a ne nějaká zeměpisná přednáška.

Pán: Tak já vám to povím docela krátce. V Chudobě se do vím, že tam můj klobouk vypil sklenici vody, koupil si hůl a pak sedl do vlaku a jel do Svídnice. To se rozumí, já jedu za ním. Ve Svídnici, klobouk, nezbeda, přenocoval v jednom hotelu, ani nezaplatil účet, a pak odejel neznámo kam. Po delším pátrání jsem se dozvěděl, že chodí po Krakově, a dokonce že se tam chce oženit s jednou vdovou. Tak jedu do Krakova za ním.

Soudce: A proč jste jej tak honil?

Pán: No, on to byl ještě zánovní klobouk, a pak, já jsem si zastrčil pod jeho pentli svůj zpáteční lístek na dráhu ze Svatoňovic do Starkoče. O ten zpáteční lístek mně šlo, pane rado.

Soudce: Aha, to je docela správné.

Pán: To si myslím. Nebudu přece kupovat lístek dvakrát.

Kde jsem přestal? Aha, že jedu do Krakova. Dobrá, tedy tam přijedu, a zatím klobouk, dareba jeden, ujel první třídou do Varšavy, vydává se za diplomata.

Soudce: To je přece podvod.

Pán: Však jsem to taky udal a policie telegrafovala z Krakova do Varšavy, aby byl zatčen. Ale zatím můj klobouk, ničema, skočil na kůň a uháněl na východ. Já, to se rozumí, za ním. A on v Orenburku sedne na vlak a jede přes celou Sibiř a přes celou Mandžurii až k Čínskému moři. Na břehu moře jsem ho dostihl, protože se bál vody.

Soudce: Tam jste jej tedy chytil?

Pán: Kdepak. Běžím k němu na břehu moře, ale v tu chvíli se obrátil vítr a klobouk se kutálel zase k západu. Já za ním. Dílem pěšky, dílem na nosítkách, na koních nebo na velbloudech, až zase sedl na dráhu a jel do Uher. Pak se stočil na Olomouc a Českou Třebovou a na Týniště a konečně zase sem, k nám. A tady jsem jej před pěti minutami chytil na náměstí, právě když chtěl jít do hospody na papričku. Tak tady je. A teď se podíváme, má-li ještě za pentlí ten zpáteční lístek ze Svatoňovic do Starkoče. Je tady. Tak, teď aspoň pojedu zadarmo do Starkoče.

Soudce: Ale človíčku, vždyť ten lístek už propadl.

Pán: Jak to?

Soudce: Inu, zpáteční lístek platí jen tři dny, a tenhle je, jak vidím, starý už rok a den. Panečku, ten už neplatí.

Pán: A hrom do toho, to mě nenapadlo. Teď si musím koupit nový lístek, a nemám už ani findy. Ale počkejte, já jsem dal podržet svůj kufřík s penězi nějakému mužskému, když jsem se pustil za tím kloboukem.

Soudce: Kolik tam bylo peněz?

Pán: Jestli se nemýlím, tak tam byl jeden milión tři sta šedesát sedm tisíc osm set patnáct korun devadesát dva halíře a kartáček na zuby.

Soudce: Navlas tolik. Tak ten kufřík máme tady se všemi penězi i s kartáčkem na zuby. A tady stojí ten mužský, co jste mu dal podržet svůj kufřík. Jmenuje se Král František, a právě jsme ho já a tuhle pan Boura odsoudili na smrt, že vás oloupil a zavraždil.

Pán: I koukejme, tak vy jste ho, chudáka, zavřeli? No, aspoň neutratil všechny prachy, co byly v tom kufříku.

Soudce: Teď teprve vidím, že Král František neukradl, neuzmul, neodcizil, neštípl, nešlohl a rovněž si nepřisvojil z peněz u něho uložených ani brka, šupu, vindry anebo findy, ačkoli, jak potom zjištěno, neměl sám ani na munzemli nebo na dalaamáka nebo též na housku, žemli, či jinou poživatinu aneb pochutinu, zvanou též pekařský výrobek, latinsky cerealia. Prohlašuji tímto, že Král František je nevinný vraždou, mordem, latinsky homicidiem, zakopáním mrtvého, loupeží, násilím, krádeží a vůbec zlodějčevinou. Nýbrž naopak, čekal den a noc na tom fleku, aby poctivě a neztenčeně vrátil jeden milión tři sta šedesát sedm tisíc osm set patnáct korun devadesát dva halíře a kartáček na zuby.

Pročež prohlašuji, že je zproštěn obžaloby, amen.

Safra, kluci, to jsem toho napovídal, co?

Pán: No ba. Však už byste mohl pustit k slovu tady toho poctivého vandrovního.

Tulák: Co bych povídal. Co jsem živ, nevzal jsem nikomu ani padauče. To už je taková nátura.

Pán: Člověče, to jste mezi vandráky a jinými lidmi bílá vrána.

Boura: Taky to říkám.

Vypr.: Tak tedy přišel František Král zase na svobodu.

Ale odměnou za jeho poctivost mu dal ten cizinec tolik peněz, že by si za to mohl František koupit jeden dům, do toho domu jeden stůl, na ten stůl jeden talíř a na ten talíř jednu horkou jitrnici. Ale protože měl František Král děravou kapsu, ztratil ty peníze a neměl zase nic. Tak tedy šel, kam ho nohy nesly. Ale ta bílá vrána mu nešla z hlavy.

Na noc si vlezl do hlídačské boudy a spal jako dudek. A když ráno vystrčil hlavu, svítilo slunce, celý svět se třpytil čerstvou rosičkou a na plotě před boudou seděla bílá vrána. František nikdy dosud neviděl bílou vránu, a tak na ni koukal vyjeven, ani nedýchal. Byla bílá jako padlý sníh, oči měla červené jako rubín a nožičky růžové a česala si zobákem křídla. Když zahlédla Františka, potrhla křídly, jako by chtěla uletět, ale zůstala sedět a dívala se nedůvěřivě jedním rubínovým okem na ježatou hlavu Františkovu.

Vrána: Ty, nepraštíš mne kamenem?

Tulák: Nepraštím. Jak to přijde, že umíš mluvit?

Vrána: To toho je. My bílé vrány umíme všechny mluvit.

Černé vrány jen krákorají, ale já umím říct, nač si vzpomeneš.

Tulák: Jdi pryč. Tak řekni třeba KRÁM.

Vrána: KRÁM.

Tulák: Řekni tedy KŘÁP.

Vrána: KŘÁP. Tak vidíš, že umím mluvit. My bílé vrány nejsme jen tak ledaskdo. Obyčejná vrána umí počítat jen do pěti, ale bílá vrána umí počítat do sedmi. Podívej se: jedna - dva - tři - čtyři - pět - šest - sedm. A do kolika umíš ty počítat?

Tulák: No, aspoň do desíti.

Vrána: Ale jdi. Ukaž.

Tulák: No tak třeba - devatero řemesel, desátá nouze.

Vrána: Helejte, ty jsi moc chytrý pták. My bílé vrány
jsme totiž nejlepší ptáci. Viděls, že lidé mají
v kostelích malovány veliké ptáky s bílými husími
křídly a lidskými zobáky?

Tulák: Aha. Ty myslíš anděly.

Vrána: Ano. Víš, to jsou vlastně bílé vrány. Jenže málo-
kdo kdy viděl bílou vránu. Nás je, panečku, moc málo.

Tulák: Abych ti řekl pravdu, já prý jsem taky bílá vrána.

Vrána: No, moc bílý nejsi. A kdo ti řekl, že jsi bílá
vrána?

Tulák: Včera mně to řekl pan rada Šulc od soudu, a jeden
cizí pán a pan strážník Boura.

Vrána: Koukejme. Co ty jsi vlastně zač?

Tulák: Já jsem jenom Král František.

Vrána: Král? Ty jsi král? Ty hrdloužeš, víd? Žádný král
není přece tak otrhaný.

Tulák: No, víš, já jsem právě otrhaný Král.

Vrána: A v které zemi jsi králem?

Tulák: Inu, všude. Já jsem Král tady, a když jsem ve
Skalici, tak jsem taky Král, a v Trutnově taky -

Vrána: A v Anglicku?

Tulák: V Anglicku bych byl taky Král.

Vrána: Ale ve Francii ne?

Tulák: Ve Francii taky. Všude jsem Král František.

Vrána: To není možné. Řekni namouduši.

Tulák: Namouduši.

Vrána: Řekni pámbuví.

Tulák: Pámbuví. Ať se na místě propadnu, není-li to
pravda. Ať mně jazyk upadne.

Vrána: To stačí. A mezi bílými vránami by sis taky
troufal být králem?

Tulák: I mezi bílé vrány bych přišel jenom jako Král
František.

Vrána: Tak počkej, my dneš máme tamhle na Krákorce sněm, kde chceme zvolit krále všech vran. Králem všech vran je vždycky bílá vrána. A protože ty jsi bílá vrána a k tomu skutečný král, možná, že zvolíme tebe. Víš co, počkej tady až do poledne, a já ti v poledne přiletím říct, jak dopadly volby.

Tulák: Tak já teda počkám,

Vypr.: řekl František Král. A bílá vrána rozestřela bílá křídla jen to zazářilo, jak letěla ke Krákorce. Čekal tedy František Král a hřál se na sluníčku. Ale jak víte, děti, každé volby, to je tuze moc řečí, a tož se bílé vrány na Krákorce tak dlouho hádaly a hašteřily a nemohly se shodnout, až už na Sychrově odpískali v továrně poledne. Pak teprve vrány začaly volit krále a skutečně zvolily Františka Krále za krále všech vran. Ale František Král už měl dost čekání a ještě víc hladu, a proto se po poledni sebral a šel do Hronova k mému dědečkovi mlynáři pro čerstvý voňavý skrojek chleba. A když mu bílá vrána přiletěla oznámit, že je zvolen králem, byl už ten tam, za horami i doly. I naříkaly vrány, že se jim ztratil král. A bílé vrány pčručily černým, aby letěly po celém světě a hledaly ho a volaly ho a přivedly ho na vraní trůn, který je v lese na Krákorce.

Od té doby létají vrány po světě a pořád křičí: Král, král ... A zvláště v zimě, když je jich mnoho pohromadě, si najednou všechny vzpomenou a letí přes pole a lesy křičíce: Král, kráál....

Všichni: Kráá. Krááál. Kráááál. Krááááál

